

A FEUDÁLIS PEST

Írta: dr. Gyömrei Sándor egyet. m. tanár

I.

Mintha ellentmondás volna a címben! Hiszen feudalizmus és város egymást kizáró fogalmak. A feudális nemesség és a városi polgárság egymásnak ellenlábasai. „A városi polgárság, amely eredetileg az uralkodó nemességnek adófizetésre kötelezett mindenfajta robotosokból és jobbágyokból regrutálódott elnyomott rendje volt, a nemességgel folytatott állandó harcban az egyik pozíciót a másik után hódítja meg.” — írja Engels az Anti-Dühring-jében. Ez d'ohéjban az európai város története. Ha a klaszszikus séma nem egészen fedi a pest-budai fejlődést, ez nem a fejlődési törvény érvénye ellen szól, hanem ellenkezően azt jelenti, hogy a magyar fővárosban a XIX. század elejéig nem volt városi polgárság, politikai és gazdasági értelemben. A király kreálhatott nemességet, de polgárságot csak a termelő erők megfelelő fejlődése hozhat létre. Ez pedig itt hiányzott. Buda erős vár volt, de gyenge város — írta a Budapest középkori első történetírója: Salamon Ferenc.

A régi Pest-Buda nem a feudalizmus tengeréből kiemelkedő republikánus sziget, mint a külföld városai, hanem a feudalizmus fattyú ivadéka. Nem a nemesi rend dialektikus ellenfele, hanem csupán ennek alsóbb rendű válfaja. Az egész város egyetlen nemesember értékével bírt. Csupán összességében, de nem tagonként ért annyit, mint egy bozskoros nemes. A feudalizmus e körösszülettének jogai minden kiváltságlevél ellenére folyton szűkültek. Még a török ilt Budán amikor (1659) az országgyűlés ki-mondta, hogy

a városok szabadságát csak annyiban tartják meg, amennyiben ez a nemesi szabadságokkal nem ellenkezik.

Más országokban a szabadabb városi jog lassan szivárgott át a feudalizmus alapjaiba, nálunk a nemesi vármegyei jog tört be a városokba. A XVII. század közepétől kezdve a megye, tehát a nemesség szabja meg a polgári céhek munkájának árát és 1715-től kezdve ellenőrzi a városok adóügyét. A városok falain belül egyre szaporodtak a „Nemes Telek” felíratú házak, amelyeknek kapuin városi hatóság, adószedő nem tehetett be lábát, mert ez nemesi kuria, nem a város, hanem a megye földjén állott. A főúri latifundumok kívülről fojtogatták a várost, míg belülről ugyanazoknak házi estek ki egymás után a városi közösségből.

Pest város XVIII. századbeli „patricius” polgárságának — eredetiben kiszolgált császári katonatisztek és hivatalnokok, elpusztult német városok idemenekített kispolgárai és más, ausztriai bajor hordalékelem — eszébe sem jutott, hogy új környezetében felvegye a harcot a város fejlődését bénító feuda-izmus ellen. Egy tekintetben azonnal asszimilálódt az itteni viszonyokhoz. Jólétét lehetőleg nem a polgári foglalkozásokban, hanem feudális természetű jogok kiaknázásában kereste. A nemesi korcsmáltatási jog mintájára (ennek alapján a földesúr saját korcsmaiban való italozásra kényszeríthette jobbágyait) a pesti polgárnak megvolt az italmérési joga, az u. n. educillatio: saját termésű bort házára kímélhette. A mai Városliget és Kőbánya között mintegy 500 hold szőlő feküdt. A termés alig fedezte a lakosság és a pesti vásárok tizezernyi látogatóinak szükségletét. A savanyú pesti bor eladhatása érdekében tehát a városi tanács beviteli tilalommal sújtotta az idegenben termelt bort, még a budai vörösbort sem lehetett áthozni. Ilymódon 8 krajcárba került Pesten a bor itcája. A holdankénti termésültag 40—50 akó volt, tehát egy hold szőlő termésének kicsinybeni kímérése 200—250 ft-ot hozott. A szőlőművelési költség a munkások 9—17 krajcárral megszabott bére folytán minimális volt. Ezenfelül majdnem minden pesti polgárnak szőlője volt még Budafokon és Budaörsön is. Ezek termését természetesen beengedték.

Az educillatio jog egy kétholdas polgári szőlő tulajdonosának polgármesteri jövedelmet biztosíthattott.

Igy érthető, hogy a XVIII. században a városi tanács legfőbb gondja: minél teljesebben távol tartani a borbehozatát. Persze ilymódon szó sem lehetett arról, hogy a közepkorban virágozt pesti borkereskedelem újból feltámadjon. A tanácsnak közömbös volt a borkereskedelem, mint ahogy közömbös volt bármely kereskedés és ipar. Egyetlen egyszer sem emelte fel szavát az ország gazdasági fejlődését megkötő osztrák gyarmatrendszer ellen, nem akart manufacturákat, sem szabad kereskedelmi mozgást. Hiszen jóléte nem ettől függött, amellott féltette is hatalmát egy kialakulható tőkés burzsoáziától. Nem polgári tevegött, hanem feudális dohos-ságo: árasztott magából a város a XVIII. században.

(Folytatása következik)

Budapestre vonatkozó újságcikkek		Szerző:	
		Cím:	A feudális Pest
Forrás:	Földrosi Napló		
(Hely)	1950		
	(Idő)		
	(Köt. v. füz.)	okt.	
	(Oldal)	28	
Tárgy:			Oszlatyozás
Hely:			3398
Idő:			"18"
Személy:			
Helyszám:			

Közp. nyomat. XX. sz. 23 sz.

Budapesti nyomatda NY, Közp. v. roshaza — 1896/50